

İŞSİZLİK NEDENLERİ

EMO üyesi mühendisler arasındaki işsizliği ve işten çıkarmaların yoğunlaştığı alanların tespiti kadar mühendislerin işsizliğin nedenlerine ilişkin görüşleri de istihdam politikaları geliştirmek açısından önemli bir veri sunmaktadır. Araştırma kapsamında hem seçenekler sunulmuş hem de kendi görüşlerini yazmalarına olanak tanıyarak mühendislerden meslek alanlarında yaşanan işsizliğin nedenlerine ilişkin bildirimleri alınmaya çalışılmıştır. Yalnızca bir seçenek işaretleme kısıtlaması da getirilmemiştir. İşsiz ve çalışan mühendislerin işsizliğin nedenlerine ilişkin bildirimleri önce ayrı ayrı sonra toplu olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada işsizliğin nedenlerine ilişkin sunulan 6 seçenek şöyledir:

- Yetersiz eğitim sistemi
- Mezun sayısının fazlalığı
- Türkiye'nin elektrik-elektronik alanında geri kalması
- Mevcut ekonomik kriz ortamı
- Askerlik, deneyim gibi ağır işe alma koşulları-istihdam alanı azlığı ve işyeri sayısının yetersizliği
- Yabancı mühendis istihdamı

Eklemeler bölümünde ankete katılanların ortaklaştığı bir nokta olarak tespit edilen "Ayrımcılık ve kayırmacılık" da ayrı bir başlıkta 7. seçenek olarak dikkate alınmıştır.

Yazılı olarak görüş bildirimleri tek tek değerlendirilmiş; eğer ilgili seçenek varsa o kapsama alınmış, yoksa diğer seçeneğinde bırakılmıştır.

İşsiz mühendislerden; işsizliğin nedenlerine ilişkin olarak toplamda 1818 bildirim alınmıştır. Bu soruya verilen yanıtlar Tablo 1'de toplulaştırılmıştır. En büyük yoğunlaşma "Askerlik, deneyim gibi ağır işe alma koşulları, istihdam alanı azlığı, çalışma koşulları" başlıklarını kapsayan işe başlama şartları ve çalışma ortamına ilişkin seçenekte olmuştur. İşsiz mühendisler gençlerin yoğunluğuna paralel olarak bu seçeneği işsizliğin nedeni olarak birinci sıraya yerleştirmişlerdir. Ancak burada dikkat çeken nokta, ikinci sırada işaretlenen "mezun sayısının fazlalığı" seçeneği ile "işe alım ve çalışma koşullarına" ilişkin seçenek arasında çok küçük bir farklılık olmasıdır. İşe alım ve çalışma koşullarına ilişkin oldukça geniş kapsamlı bir seçenek sunulmuş olmasına karşın "mezun sayısı fazlalığı" 399 işaretlemeyle bu seçenekten yalnızca 4 farkla geride kalmıştır. Üstelik işsizliğin nedenleri sıralamasında yine eğitimle ilgili bir seçenek olarak sunulmuş olan "yetersiz eğitim sistemi" üçüncü sırada yer almıştır.

Ardından 301 bildirimle "Türkiye'nin elektrik-elektronik alanında geri kalması", 255 bildirimle "Mevcut ekonomik kriz ortamı", 102 bildirimle "Yabancı mühendis istihdamı" gelmektedir. Anket kapsamında ayrı bir seçenek olarak sunulmamış olmakla birlikte yazılı olarak bildirim yapanların yoğunluk oluşturması nedeniyle "Ayrımcılık ve kayırma" olarak ayrıca açılan başlık kapsamında 28 bildirim alınmıştır. Tüm bu seçeneklerin dışında kalan işsizlik nedenlerine ilişkin de diğer başlığı altında 17 bildirim yapılmıştır.

İşsiz mühendislerin işsizliğin nedenlerine ilişkin bildirimleri unvanlarına göre Tablo 2'de değerlendirilmiştir. İşsiz mühendisler içinde sayısal fazlalığı nedeniyle elektrik-elektronik mühendislerinde işsizliğin nedenlerine ilişkin

sıralama değişmemektedir. Ancak elektrik mühendislerinde "ekonomik kriz ortamı" işsizliğin nedeni olarak ilk sırada yer almaktadır. Elektrik mühendislerinin yaptığı bu saptama araştırma kapsamındaki verilerle de uyumluluk göstermektedir. Özellikle elektrik alanında çalışırken işsiz kalan mühendislerin tüm işsizler içinde yüzde 40'lık paya sahip olduğu tespiti ile işsizliğin nedenine ilişkin ekonomik kriz seçeneği arasında bağlantı olduğu anlaşılmaktadır. Elektrik alanı özelleştirme ve piyasalaştırma süreciyle birlikte güvenceli çalışma koşullarını büyük ölçüde kaybetmiş olup; taşeronlaşmanın arttığı bir alan haline gelmiştir. Bu sürecin elektrik alanında iş kaybına yol açtığı belirtilebilir. Diğer yandan elektrik alanının kar edilebilecek cazip bir alan olarak görülmesi ve bu alana yönelim oluşması mühendis istihdamını artırıcı bir etki yaratsa da bu etkinin artık tersine döndüğünden söz etmek mümkündür. 2016 yılından itibaren elektrik alanında gündeme getirilen kurulu güçteki arz fazlalığı ve yatırımların geri çekilmesi sorunları ile bu alana genel ekonomik sorunların yansması da istihdam üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.

Elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendislerinde ise "Türkiye'nin elektrik-elektronik alanında geri kalması", işsizliğin nedeni olarak ilk sırayı almaktadır. Elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendislerinin bu saptaması da kendi iş alanlarındaki büyüyen soruna işaret etmektedir. Özellikle iletişim, bilişim alanında Türkiye'nin teknolojik olarak geri kalması bu alanda çalışan mühendisleri daha çok pazarlamacı konumuna itmektedir. Türkiye'nin bu alanda ilerleme umutları ise Türk Telekom'un özelleştirilmesi, cep telefonu şirketlerinin de yabancılaşmasıyla birlikte sönümlenmiştir. 4.5N gibi yeni teknolojik adımlarda da yerli teknoloji kullanımı zorunluluğu gibi uygulamada sonuç alınmayan sözde ya da kağıt üzerinde kalan kararlar da, bu umutsuzluğu derinleştirmektedir.

İşsizliğin nedenlerine ilişkin sıralamada ikincilik; elektrik mühendislerince "mezun sayısı fazlalığına", elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendislerince "işe alım koşulları, istihdam alanı azlığı ve çalışma koşulları" seçeneğine verilmiştir. Elektrik mühendisleri işsizliğin nedenleri olarak üçüncü sırada "Türkiye'nin elektrik-elektronik alanında geri kalması" seçeneğini işaretlemişlerdir. Elektronik ile

Tablo 1: İşsiz Mühendislerin Mesleki Alanlarındaki İşsizliğin Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Sayısal ve Oransal Dağılımları

İşsizliğin Nedenleri	Sayı	Oran (%)
1 Askerlik, Deneyim Gibi Ağır İşe Alım Koşulları-İstihdam Alanı Azlığı ve İşyeri Sayısının Yetersizliği, Çalışma Koşulları	403	22,17
2 Mezun Sayısının Fazlalığı	399	21,95
3 Yetersiz Eğitim Sistemi	313	17,22
4 Türkiye'nin Elektrik-Elektronik Alanında Geri Kalması	301	16,56
5 Mevcut Ekonomik Kriz Ortamı	255	14,03
6 Yabancı Mühendis İstihdamı	102	5,61
7 Ayrımcılık ve Kayırma	28	1,54
8 Diğer	17	0,94
Toplam	1818	100

elektronik ve haberleşme mühendislerinin üçüncü sırada işsizlik nedenine ilişkin bildirimleri “yetersiz eğitim sistemi” seçeneğinde yoğunlaşmıştır.

Biyomedikal mühendislerinden alınabilen 4 işsizlik nedenine ilişkin bildirim 4’ü de “askerlik, deneyim gibi ağır işe alım koşulları-istihdam alanı azlığı ve işyeri sayısının yetersizliği, çalışma koşulları” seçeneği olmuştur.

Çalışan mühendislerin mesleki alanlarındaki işsizliğe ilişkin görüşleri de Tablo 3’de değerlendirilmiştir. İşsiz mühendislerde olduğu gibi çalışan mühendislerde de “Ayrımcılık ve kayırma” başlığı altında toplanabilecek bildirimler yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle seçeneklerde yer almamasına karşın bu bildirimler yine ayrı bir başlık altında toplanmıştır. Çalışan mühendislerden işsizlik olmadığını savunanların varlığı da dikkat çekici bulunmuş ve ayrı bir başlık açılmıştır. Çalışan mühendisler işsizliğin nedenlerine ilişkin olarak 7 bin 683 bildirimde bulunmuşlardır.

Tabloya bakıldığında işsizliğin nedenleri arasında 7 bin 683 işaretlemeyen 1763’ünü alan “Mezun sayısı fazlalığı” ilk sıraya yerleşmiştir. Diğer seçeneği kapsamında da mezun sayısı fazlalığıyla ilişkili olabilecek bazı bildirimler dikkat çekmektedir. Bu çerçevede teknik eğitim alan insanlara da mühendis olma yolunun açılması, yabancı dil bilgisi yeterliliği gibi konuların gündeme getirildiği görülmektedir.

İkinci sırada 1730 işaretleme ile “Yetersiz eğitim sistemi” işsizliğin nedeni olarak gösterilmiştir. Hem mezun sayısının fazlalığı hem de yetersiz eğitim sistemi seçenekleri mühendislik eğitimi ve mühendislik istihdam planlamasına ilişkin sıkıntının büyüklüğünü ortaya koymaktadır.

İşsizliğin nedenleri arasında 1442 işaretleme ile “Türkiye’nin elektrik-elektronik alanında geri kalması” üçüncü sırada gelmektedir.

İşsiz mühendislerin ilk sırada yer verdikleri “Askerlik, deneyim gibi ağır işe alım koşulları, istihdam alanı azlığı ve işyeri sayısının yetersizliği” başlığı altında sunulan seçenek çalışanlar tarafından 1260 işaretleme ile dördüncü sırada neden olarak görülmektedir. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullara ilişkin değerlendirmenin yapıldığı “Mevcut ekonomik kriz ortamı” 1051 işaretlemeyle beşinci sırada yer almaktadır. Mühendisler 307 işaretleme ile yabancı mühendis istihdamını çok sınırlı olmakla birlikte işsizliğin nedenleri arasında görmüşler, 22 mühendis seçenekler arasında yer almamasına karşın işe alımlarında yaşanan ayrımcılığa dikkat çekmiştir.

Sunulan seçenekler arasında yer almayan işsizlik nedenlerine ilişkin görüşler diğer başlığı altında 96 bildirimde toplanmıştır. Bu seçenekte “iş beğenmeme”, “genç mühendislerin masa başı iş yapıp yüksek ücret talep etmeleri”, “yeterli donanım ve bilgiye sahip olmamasına karşın iyi koşullarda iş aranması” gibi görüşler dikkat çekmiştir. Bunlara ek olarak 12 bildirimde de işsizlik olmadığı görüşü ileri sürülmüştür.

Çalışan mühendislerin unvanlarına göre işsizliğin nedenlerine ilişkin bildirimlerine ayrıca bakmak üzere Tablo 4 oluşturulmuştur. Çalışan mühendislerin mesleki alanlarındaki işsizliğin nedenlerine ilişkin sıralaması elektrik-elektronik mühendislerinde de aynı olmuştur.

Elektrik mühendislerinde sıralama değişmiştir. Çalışan elektrik mühendislerinde işsizliğin nedeni olarak “yetersiz eğitim sistemi” seçeneği “mezun sayısı fazlalığı” ile yer değiştirerek ilk sıraya yerleşmiştir. Mezun sayısı fazlalığından sonra üçüncü sırayı genel sıralamadaki gibi “Türkiye’nin elektrik-elektronik alanında geri kalması” seçeneği almıştır. İşe giriş ve çalışma koşullarına ilişkin seçenek elektrik mühendislerince beşinci sıraya ötelenirken, dördüncü sıraya “mevcut ekonomik kriz ortamı” çekilmiştir.

Tablo 2: Unvanlara Göre İşsiz Mühendislerin Mesleki Alanlarındaki İşsizliğin Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Sayısal Dağılımı

İşsizliğin Nedenleri/Unvanlar	Elektrik-Elektronik Mühendisi	Elektrik Mühendisi	Elektronik + Elektronik ve Haberleşme Mühendisi	Biyomedikal Mühendisi
Askerlik, Deneyim Gibi Ağır İşe Alım Koşulları-İstihdam Alanı Azlığı ve İşyeri Sayısının Yetersizliği, Çalışma Koşulları	276	82	41	0
Mezun Sayısının Fazlalığı	272	93	34	0
Yetersiz Eğitim Sistemi	195	83	35	0
Türkiye’nin Elektrik-Elektronik Alanında Geri Kalması	171	87	43	0
Mevcut Ekonomik Kriz Ortamı	126	97	32	4
Yabancı Mühendis İstihdamı	65	24	13	0
Ayrımcılık ve Kayırma	14	9	5	0
Diğer	11	3	3	0
Toplam	1130	478	206	4

Tablo 3: Çalışan Mühendislerin Mesleki Alanlarındaki İşsizliğe İlişkin Görüşleri

İşsizliğin Nedenleri	Sayı	Oran (%)
1 Mezun Sayısının Fazlalığı	1763	22,95
2 Yetersiz Eğitim Sistemi	1730	22,52
3 Türkiye’nin Elektrik-Elektronik Alanında Geri Kalması	1442	18,77
4 Askerlik, Deneyim Gibi Ağır İşe Alım Koşulları-İstihdam Alanı Azlığı ve İşyeri Sayısının Yetersizliği	1260	16,40
5 Mevcut Ekonomik Kriz Ortamı	1051	13,68
6 Yabancı Mühendis İstihdamı	307	4,00
7 Ayrımcılık ve Kayırma	22	0,29
8 Diğer	96	1,25
9 İşsizlik Yok	12	0,16

Çalışan ile işsiz elektrik mühendislerinin işsizliğinin nedenlerine ilişkin sıralaması da değişiklik göstermektedir. İşsiz elektrik mühendislerinin birinci sırada gördüğü ekonomik kriz ortamı seçeneği, çalışan elektrik mühendislerince ancak dördüncü sıraya yerleştirilmiştir. Yine de çalışan mühendisler içinde elektrik mühendisleri ekonomik kriz ortamı seçeneğine diğer unvanlara göre daha öncelik vermişlerdir.

Elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendisleri, çalışan ya da işsiz olması fark etmeksizin işsizliğin nedeni olarak ilk sırada “Türkiye’nin elektrik-elektronik alanında geri kalması”nı görmektedirler. İşsizliğin ikinci nedeni olarak “yetersiz eğitim sistemi” seçeneğini işaretleyen çalışan elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendisleri üçüncü sıraya da mezun sayısı fazlalığını yerleştirmişlerdir. İşsiz elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendislerinin ikinci sırada işaretledikleri “işe alım ve çalışma koşulları” seçeneği aynı unvanlı çalışan mühendislerde dördüncü sıraya gerilemiştir.

Çalışan biyomedikal mühendisleri toplam 18 bildirim 5’inde Türkiye’nin elektrik- elektronik alanında geri kalmasını işsizliğin nedeni olarak göstermiştir. “İşe alım ve çalışma koşulları”, “yetersiz eğitim sistemi”, “yabancı mühendis istihdamı” 3’er bildirim alırken, “mezun sayısının fazlalığı” ile “mevcut ekonomik kriz ortamı” seçeneğine 2’şer bildirim yapılmıştır.

İşsiz mühendislerin yaptığı 1818 bildirim ile çalışan mühendislerin yaptığı 7 bin 683 bildirim toplanarak mühendislerin işsizliğin nedenlerine ilişkin değerlendirmeleri Tablo 5’te yer almaktadır. Toplam 9 bin 501 bildirim üzerinden işsizliğin nedenlerine ilişkin görüşler sıralandığında; en yoğun bildirim alındığı “Mezun sayısının fazlalığı” ilk sıraya yerleşmiştir. Mühendisler işsizliğin nedeni olarak ikinci sırada “yetersiz eğitim sistemi” seçeneğini göstermektedirler. İşsizliğin nedenlerinde üçüncü sırayı “Türkiye’nin elektrik-elektronik alanında geri kalması”, dördüncü sırayı da “askerlik, deneyim gibi ağır işe alım koşulları-istihdam alanı azlığı ve işyeri sayısı yetersizliği” oluşturmuştur. Beşinci sırada “ekonomik kriz ortamı”, altıncı sırada “yabancı mühendis istihdamı” yer almıştır.

Toplam 9 bin 501 bildirim üzerinden işsizliğin nedenlerine ilişkin görüşler sıralandığında; en yoğun bildirim alındığı “Mezun sayısının fazlalığı” ilk sıraya yerleşmiştir.

Tablo 4: Unvanlara Göre Çalışan Mühendislerin Mesleki Alanlarındaki İşsizliğe İlişkin Görüşlerinin Sayısal Dağılımı

İşsizliğin Nedenleri/Unvanlar	Elektrik-Elektronik Mühendisi	Elektrik Mühendisi	Elektronik+ Elektronik ve Haberleşme Mühendisi	Biyomedikal Mühendisi
Yetersiz Eğitim Sistemi	945	587	195	3
Mezun Sayısının Fazlalığı	1074	527	160	2
Türkiye’nin Elektrik-Elektronik Alanında Geri Kalması	826	411	200	5
Mevcut Ekonomik Kriz Ortamı	540	388	121	2
Askerlik, Deneyim Gibi Ağır İşe Alım Koşulları-İstihdam Alanı Azlığı ve İşyeri Sayısının Yetersizliği	764	367	126	3
Yabancı Mühendis İstihdamı	187	88	29	3
Ayrımcılık ve Kayırma	11	9	2	0
Diğer	36	47	13	0
İşsizlik Yok	5	7	0	0
Toplam	4388	2431	846	18

Tablo 5: Mühendislerin İşsizlik Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Sayısal Dağılımı (Toplaştırılmış)

İşsizliğin Nedenleri/Unvanlar	Elektrik-Elektronik Mühendisi	Elektrik Mühendisi	Elektronik + Elektronik ve Haberleşme Mühendisi	Biyomedikal Mühendisi	Toplam
Mezun Sayısının Fazlalığı	1346	620	194	2	2162
Yetersiz Eğitim Sistemi	1140	670	230	3	2043
Türkiye’nin Elektrik-Elektronik Alanında Geri Kalması	997	498	243	5	1743
Askerlik, Deneyim Gibi Ağır İşe Alım Koşulları-İstihdam Alanı Azlığı ve İşyeri Sayısının Yetersizliği	1040	449	167	7	1663
Mevcut Ekonomik Kriz Ortamı	666	485	153	2	1306
Yabancı Mühendis İstihdamı	252	112	42	3	409
Diğer	47	50	16	0	113
Ayrımcılık ve Kayırma	25	18	7	0	50
İşsizlik Yok	5	7	0	0	12
Toplam	5518	2909	1052	22	9501